

Jan Tomczak

"Kreative Lehrer – kreative Schuler :
was ist Kreativität? :
Kreativitätserziehung beginnt im
Vorschulalter : wie die Schule
Kreativität fördern kann", Gottfried
Heinelt, Freiburg im Breisgau 1974 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 46/1, 241-242

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tego zjawiska oraz społeczne rozwarstwienie w RFN. W punkcie o socjologii religii jest mowa nie tylko o religii jako zjawisku społecznym, ale także zostały podane ciekawe wyniki badań, jak to zjawisko funkcjonuje szczególnie w Niemczech zachodnich.

Książka jest napisana w sposób zwięzły, przejrzysty i zrozumiały. W krótkim czasie może wprowadzić w poruszane zagadnienia. Spełnia więc cel, jaki postawił sobie autor.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Gottfried HEINELT, *Kreative Lehrer — kreative Schüler. Was ist Kreativität? Kreati vitätserziehung beginnt im Vorschulalter. Wie die Schule Kreativität fördern kann*, Freiburg im Breisgau 1974, Verlag Herder, s. 160.

Uczenie i wychowanie ma przygotować między innymi do podejmowania w sposób odpowiedzialny zadań, które stawia przed człowiekiem życie i do rozwiązywania owocnie oraz wydajnie problemów z tym związanych. Aby współczesny człowiek mógł temu podołać, musi rozwinąć i w pełni wykorzystać wszystkie możliwe uzdolnienia, jakie są w nim złożone. Dzisiejsze zadania oprócz pilności i inteligencji wymagają twórczej inwencji. Stąd zaniedbanie, ograniczenie czy niedoceniaenie rozwijania twórczych uzdolnień u dzieci i młodzieży należy do wielkich błędów pedagogicznych i dydaktycznych. Autor przez omawianą książkę pragnie pomóc w zapobieżeniu tym niedomaganiom. Zdaje sobie sprawę, że to problem ważny i trudny ze względu na swą istotę i brak odpowiednich opracowań teoretycznych i praktycznych.

W przedstawianej książce autor rozważa, co można zrobić w szkole dla rozwijania twórczych możliwości uczniów. Przedstawia historię twórczego wychowania i uczenia oraz stan obecny. Zastanawia się nad samym pojęciem twórczości, co przez nie rozumiemy. Docieka czy jest w ogóle możliwe do przeprowadzenia takie wychowanie w szkole i jakich ono wymaga warunków. Ukazuje, jak nauczyciele powinni być twórczy, aby mogli budzić i rozwijać twórcze uzdolnienia swoich uczniów. Czy wystarczy tylko chcieć być twórczym, aby już twórczo wychowywać i nauczać? Autor jest zdania, że trzeba mieć twórczą osobowość, która się kształtuje przez rozwijanie możliwości człowieka w trakcie wspomnianej wyżej metody wychowawczej. Dopiero twórczy nauczyciele i stwarzający warunki do rozwoju takiej osobowości mogą wychowywać jak najbardziej wydajnych i produktywnych ludzi. Tacy bowiem tylko mogą podołać zadaniom, jakie stawia obecnie życie. W omawianej książce można znaleźć również praktyczne wskazania, np. jakie zachowanie nauczyciela w toku lekcji hamuje twórczy rozwój uczniów, a jakie mu sprzyja. Nie tylko bowiem odpowiednio sformułowane pytania, lecz także i humor wychowawczy budzi twórczy rozwój uczniów.

Oczywiście nie pomija autor ukazania osobowości uczniów i wpływu domu rodzinnego już od najmłodszych lat, na ich twórczy rozwój. Rozważa także rolę w tym procesie grupy, szkoły oraz poszczególnych kolegów i koleżanek. Takie wychowanie dotyczy zarówno kształcenia umysłowego jak i moralnego. Gottfried Heinel t utrzymuje, że tylko ten człowiek może podchodzić w sposób twórczy do wypełniania swoich zadań, który jest wolny od egoizmów, konfliktów, stresów, kto nie poddaje się nadmiarowi informacji, żyje w grupie, gdzie panuje dialog i nie goni za radościami czy różnego rodzaju przyjemnościami. Słowem, wychowanie twórcze wymaga wprowadzania w dyscyplinę i ascezę, bez której nie może ono w ogóle istnieć i rozwijać się.

Autor opiera swoje rozważania i wnioski na wynikach badań przeprowadzonych przez innych. Posługuje się językiem plastycznym. Przytacza wiele przykładów. Dzięki temu jego książka stanowi wkład nie tylko do teorii, lecz także do praktyki. Wprawdzie nie wyjaśnia wszystkich trudności związanych z wychowaniem twórczym, bo do tego potrzeba wiele badań i rozważań,

umożliwia jednak próby wprowadzania w życie przynajmniej niektórych wysuniętych postulatów i wskazań. Nie tylko więc tłumaczy i poucza, ale może przyczynić się do dalszych badań i rozważań twórczego wychowania.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Stefan BLASKOVIC, *Unterwegs zur Freiheit. Arbeitshilfen*, Wien 1974, Verlag Herder, s. 136.

Książka jest podręcznikiem dla nauczyciela, przeznaczonym do nauki religii w jedenastym roku nauczania. Odnosi się więc do podręcznika o tym samym tytule napisanego dla ucznia. Przedstawiam tylko książkę dla katechety. Uważam za wskazane zacząć od ukazania jej zagadnień i układu. To pozwoli szybko zorientować się w treści, która ma kształtować przekonania i sumienia jedenastoklasistów.

W drodze do wolności (*Unterwegs zur Freiheit*) nie chce podawać gotowych już rozwiązań i wskazań moralnych. Autor bowiem uważa zgodnie z wytycznymi programu, że zasadniczym celem podręcznika i nauczania moralności nie może być dostarczenie zestawu norm moralnych, czyli coś w rodzaju „kompletnej etyki”, lecz tylko wskazanie drogi do kształtowania osobowości ucznia. Osobowość ta kształtowana w wolności i odpowiedzialności rozwija i bogaci jego życie, co w dalszej konsekwencji wpływa na tworzenie się chrześcijańskiego obrazu społeczeństwa. Do tego celu ma służyć następująca treść i układ podręcznika:

- a) naturalne podstawy i założenia świadomego i wolnego działania człowieka (siedem jednostek lekcyjnych),
- b) nadprzyrodzona podstawa moralnego działania człowieka i jego pełni w Chrystusie (trzy jednostki lekcyjne).
- c) urzeczywistnienie pełnego człowieka w konfrontacji z samym sobą (siedem jednostek lekcyjnych),
- d) urzeczywistnianie pełnego człowieka w społeczeństwie (trzydzieści ostatnich jednostek lekcyjnych).

Autor sądzi, że jego książka jest pierwszą próbą dawania w podręczniku do nauki religii pierwszeństwa moralności z przekonania i refleksji przed moralnością kodeksu i systemu. A więc nacisk został położony na urabianie sumienia, które w sposób świadomy i wolny powinno wybierać dobro, a odrzucać zło.

Omawiana książka dla nauczyciela przedstawia tematy, podaje sposoby przeprowadzania jednostek lekcyjnych, formułuje różne pytania i wskazuje odpowiednie pomoce potrzebne na lekcjach. Stara się przede wszystkim o słuszne i właściwe ustawienie każdego problemu w życiu człowieka. Temu mają służyć szczególnie teksty podawane z literatury. Nie są uważane za zwykłe wprowadzenie czy nawiązanie. Wykazują przeważnie punkt widzenia, jaki ma dzisiejszy człowiek odnośnie do problemu zawartego w danym temacie. Teksty raczej nie psychologizują, lecz bezpośrednio prowadzą do historyczno-społecznego rozwijania problemu. Równocześnie stanowią przejście do informacji, to znaczy do obiektywnego traktowania tematu. Zapobiega się przez to subiektywnemu rozgadaniu. Informacja ma służyć także naukowemu, filozoficznemu, etycznemu i teologicznemu traktowaniu tematu. Ta indukcyjna metoda pokazuje młodzieży, że ani tematy, ani rozwiązania nie mogą rościć pretensji, że są jedyne i nie ma innych możliwości poza nimi. Z drugiej strony mają wychować świadomość, że dzisiejszy człowiek tylko w jedności z całą rzeczywistością może ustawiać swoje problemy i rozwiązywać je.

Umożliwienie bogatego korzystania z tekstów literatury określa już sposób przeprowadzania lekcji i w ogóle pracy uczniów w klasie i w domu. Jako pomoce, które służą pogłębieniu i utrwalaniu przerobionego materiału podaje podręcznik pytania umieszczone pod koniec jednostki, teksty z literatury fa-